

MARIDALEN

'73

Norges Natur

(DALVISE)

Det er min Sjel en frydfuld Trang
at gjæste Norges Dale.
Den gamle Fjeldkoll elsker Sang,
den glade Hjerters Tale.
Kom til den fagre Maridal!
til Kleivens svimlende Portal!
Kom hvorsomhelst, og Norge skal
dig i sin Favn husvale!

Henrik Wergeland
1841

Maridalen '73.

Redaktør: Rolf Rasch-Engh

Fotograf: Henrik Laurvik

Sats, trykk og klisjeer: Drammen Aksjetrykkeri A.s

Til venner av Maridalen

Blir eksisterende bebyggelse i Maridalen bevart? Kan man si at verneverdige bygningsmiljøer vil få lov til å glede oss også i kommende år?

Dette er spørsmål vi i høst virkelig kan driste oss å stille. Lar vi den innstilling som Helserådet enstemmig vedtok i møte 26/6 d.å. ligge til grunn, kan det synes som kampen om de gjenværende bygninger er vunnet!! Innstillingen det her er tale om er Stadsfysikus' innstilling — «Oslo Vannverk - saneringstiltak i nedslagsfeltet for Maridalsvannet» — avgitt 22/6 1973. Med denne innstillingen har vi kommet et langt skritt på vei mot en lovmessig hjemmel for miljøfredning i dalen. Foreningens oppgaver kan da forfleres og nye sider kan trekkes fram, sider som vi tidligere har latt komme mer i skyggen på grunn av den store oppgaven med å bevare Maridalens nåværende bebyggelse og miljø — med andre ord — hindre rivning av eksisterende bebyggelse.

Det foreningen nå skal gjøre er å øke interessen for dalen som friluft- og rekreasjonssted.

Likevel er det et *men*. Til innstillingen måtte det komme en protokolltilføyelse som Vannverksjefen bad om. Og denne tilføyelsen viser kanskje at det enda er sentrale tjenestemenn i Oslo kommune som fremdeles går mot og neglisjerer folks ønsker og vilje. Synet som kommer fram i Vannverksjefens tilføyelse er i det hele

svært forstemmende i en tid som forlengst har anerkjent verdien av antikvariske bevaringsverdige miljøer. Det tilføyelsen ber om er riving for en hver pris. Tilføyelsen lyder: «Forutsetningen er at et antall hus som er innkjøpt for riving virkelig blir revet, dog ikke nødvendigvis de samme hus».

Klarer man ikke å få bort bebyggelsen i Maridalen har Oslo kommune kommet med en ny «genistrek» for eventuelt å få fjernet dalens beboere. Kommunens våpen er avgiftsjokk i Maridalen. Forpakteravgiftene er satt opp med, for noen bruk, flere hundre prosent. Gjennomsnittsökningen er 150 prosent. For hele dalen betyr det at avgiften går opp fra 30 000 kroner til 75 000 kroner. For å nevne noen eksempler — Nordbråten, leien pr. år 150 kr. før, fra 15/4 i år 2700 kr., økning 1700 pst! Dette er leie av hus og jord. Kallerud, før 600 kr., nå er leien 1687 kr. Sanner 3600 kr. før, nå 9730 kr. — Det som pr. i dag er et jordbrukssamfunn, kan man frykte går en ny ødegardstid i møte! Det kan synes som Oslo kommune vil tvinge folk vekk fra gardene i Maridalen.

Maridalens Venner tar avstand fra den politikk som kommunen nå ønsker å føre overfor brukerne i dalen. Disse ønsker å drive gardsdrift. Skal miljøet bevares, må jordbruket gis sjansen til å overleve.

Maridalen '73 er det andre i rekken av våre årsskrift. Det må bli det årvisse kontaktorgan for alle som verdsetter og setter pris på dalens egenart. Det vil alltid være stoff å trekke fram i skriftet. For Maridalen er nemlig både spennende og fasinende å arbeide med.

ROLF RASCH-ENGH

Formann i Maridalens Venner.

Juger-Krestian og andre maridals- originaler

Skildret av Olaf Gulbransson

Olaf Gulbransson er blitt kalt Norges største karrikaturtegner, og det sikkert med rette. Men han tegnet ikke bare karrikaturer, han var en meget allsidig tegner og en av de fineste kunstnere på sitt felt som Norge noensinne har fostret. Han ble født i Kristiania i 1873. Det sies at han bestandig tegnet helt siden han var fire år gammel. Tretten år gammel kom han inn på Kunst- og Håndverksskolen og han underholdt seg selv med tegninger til vittighetspressen fra han var seksten. I 1902 reiste han til München og ble medarbeider i det tyske vittighetsbladet «Simplicissimus». Han ble boende på sin herlige eiendom Schererhof høyt over Tegernsee i Ober-Bayern resten av sitt liv, bortsett fra årene 1923—27 som han tilbragte i Oslo. Fra 1929 var han professor ved akademiet i München. Han døde i 1958. Til tross for alle årene i utlandet var Gulbransson mer norsk enn de fleste. Og han var en kunstner med et uslittelig humør. I sine festlige erindringsbøker «Det var engang» (1934) og «Und so weiter» (1954) har han tegnet og fortalt spredte episoder fra sitt liv med et lune som stadig kaller på smilet. Den beste kilde til kunnskap om ham er Dagny Bjørnson Gulbranssons biografi fra 1969.

I sin barndom og ungdom var Gulbransson stadig på farten i Nordmarka og Maridalen. Han elsket disse traktene og menneskene som bodde der. I sin bok «Det var engang» (på tysk «Es var

einmal», München 1952) har han skildret flere gamle maridøler. I anledning av at det i år er 100 år siden Olaf Gulbrandsen ble født, tillater vi oss i ærbødighet for en stor kunstner å gjengi noe av hans tekst og noen av hans tegninger fra Maridalen. Kanskje andre har mer å fortelle om disse maridølene.

BØRJER SANNERMOSAN

«Børjer Sannermosan var som ung mann en stor jeger. Også på sine gamle dager kunne han ikke la være å gå på jakt. Nå da han var 90 år hadde hans gamle munnladningsgevær fra 1780 ikke lenger noen hane. Det var heller ingen utsikt i resten av hans levetid til at geværet kunne få en ny hane. Børjer allierte seg imidlertid med sitt barnebarnsbarn, lille Guri. Hun gikk med på jakten med en hammer. Børjer heldte krutt på geværpannen og Guri slo med hammeren når Børjer hadde noe på kornet. Denne påsken spilte orrhanen ganske nær husene. Da snek Børjer og Guri med hammeren seg ut på den harde skaren i tykke ullsokker. Da han endelig hadde noe på kornet, sa han:

«Så Guri — slå til — nå har jeg ham —». Bom!!! Og det gamle munnladningsgevær tømte seg med et kraftig smell rett foran dem i skaren. Da gikk de begge beroliget hjem.»

JUGER-KRESTIAN OG KJERSTINA

«Til høyre for skiløypa mot Øyungen lå en underlig hytte bortgjemt inne i skogen under et par gamle furutrær. Den var lappet

sammen av planker og så ut som om plankene var blitt enige om å hjelpe hverandre slik at hytta ble stående. Plankene lente seg den ene utenpå den andre, som om det ikke var noen spiker der. Og på taket — eller der hvor taket ellers er — var det grastorv. En dør — uten håndtak — gikk tungt opp og falt så igjen som en felle. Så måtte man raskt smette gjennom to fillete lappetepper og man var inne.

Inne var det varmt selv i sterk kulde, for veggene var overdekket med gamle aviser, slik at den gisne ovnen lett holdt det varmt. Mot øst var det et lite vindu med et lite bord foran, og under det en kiste med alleslags husgeråd. I et hjørne et sovested, som så ut som det aldri var blitt redd opp.

Når jeg løp forbi på ski besøkte jeg alltid et gammelt landstrykerpar i denne hytta, Juger-Krestian og Kjerstina. De var begge over 70 år, og hadde slått seg sammen i denne hytta uten kirkelig vielse.

Kjerstina hadde før hun møtte sin Krestian levd et beveget liv: 11 barn utenfor ekteskap. I Norge får man bare lov til å ha 3 barn

utenfor ekteskap. For de andre må man sone. Og Kjerstina vandret på denne måten hvert år i tukthus. Ved det tiende barn tok fengselsdirektøren henne for seg og holdt en moralpreken for henne. Men da han var ferdig satte Kjerstina sin knyttneve under hans nese og sa: «De tvinger ikke min natur, Del!»

Neste år plukket man henne opp der oppe i Maridalen. Da lå hun i snøfonnen langs veien og fikk sitt årlige barn. Det ble også hennes siste. For da giftet hun seg med Ola Narr, og fikk ingen barn mer. Da så Ola døde, flyttet hun inn til Juger-Krestian.

Jeg gikk forferdelig gjerne til dem, for Juger-Krestian var en storløgner. Hos ham lyttet og undret jeg meg bestandig.

Det eneste vanskelige ved disse besøkene var brennevin. Ikke før så Krestian meg i døren, så for han hals over hode ned i sin kiste hvor han hadde sin flaske. Når han først hadde fått flasken sin på bordet måtte vi drikke av den. En gang var jeg for sent ute med min egen flaske, og måtte drikke av Krestians. Det var fryktelig! Det var en blanding av nafta og sprit og all slags djevleskap. Jeg sørget deretter alltid for at jeg var først med min flaske.

Som vi satt der og drakk med hverandre satt Kjerstina på sin sovebenk og gynget vilt med bena: om vi ikke skulle gi henne noe også?

Men også dette paradiset ble oppdaget, av den nye presten nede i Maridalen. Han hadde funnet hytta og holdt en moralpreken for dem: De måtte gifte seg. Juger-Krestian hadde ikke noe videre greie på hvordan dette skulle gjøres. Men han hadde hørt at det skulle holdes en stor bondeauksjon nede i Maridalen. Han pyntet seg så fint han kunne, men han var liten, og jakka og buksa som han hadde tigget sammen gikk han nesten to ganger inn i. I auksjonslokalet, hvor bøndene satt høytidelig rundt på veggbenkene og ventet på at auksjonen skulle begynne, trådte plutselig Juger-Krestian inn. Han skrittet sakte gjennom stuen mot auksjonarius og spurte så alvorlig som sto han for alteret: — Hvordan var det — hadde han noe imot at han giftet seg på mandag med hu Kjerstina? De lo ham bare ut alle sammen! Han gikk skuffet hjem igjen og forsøkte aldri mer å tre inn i den hellige ektestand med Kjerstina.»

KRESTOFFER HERKERUD

«Et annet par var det virkelige ekteparet Krestoffer Herkerud. Herkerud'n var enda tyngre enn jorda, hadde nesten ikke ansikt for bare skjegg og hår. Munnen hans kunne ingen se. Han åt alltid brød og spekk direkte fra pannen. Når han så var mett, så man bare et mørkt fettkrater der munnen hans skulle være. Kniv og gaffel ble lett stukket inn i dette skjegget.

Hva han sa kom ganske dempet ut. Derfor var hans fortellinger så uhyggelige. Han kjente alle sagn og eventyr fra Nordmarka. Herkerud'n og Elias Fisker var kildene for den store norske eventyrdikteren Asbjørnsen.

Men Herkerud'n visste ingenting om de berømte, trykte eventyr.

Han måtte — underlig nok — dø på grunn av sin hårvekst. Han hadde nemlig ikke mye hår bare i ansiktet. Han hadde også hårvekst som en geit nedover ryggen, helt til enden. Men kjer- ringa hans var så snill. Hun vasket ham hver lørdag kveld med grønnsåpe. Deretter kjemmet hun ham nedover ryggen med en gammel messingkam. Det så ut som for mange tusen år siden når hun foran den åpne peisen kjemmet hårene hans nedover ryggen.

De to ble så gamle sammen. Men en gang døde hun og ingen vasket og kjemmet Herkerud'n lenger. Det tålte han ikke. Han ble syk. Det gikk mark i hårveksten, som hos dyr. Ingen hjalp ham og så måtte Herkerud'n dø.»

Til våre lesere: Grunnmuren av Herkerud-stua finnes mellom nedkjørslene til store og lille Brennenga ved Salmakerstua. Men hvor bodde Juger-Krestian egentlig og hvem vet mer om ham?

Anne Nitten og andre folk på Kramla

Det var nok annet til snøvintre rundt 1860 enn nå. Langt inne i skogen lå en ussel hytte som het Kramla. Der bodde Anne Nitten med en masse unger. Etter et svært snøfall kom etter hvert de andre barna tilbake til Maridalen skole, men Kramla-ungene så man ikke noe til. Så tok læreren skiene sine og dro deropp. Kramla var helt begravet, bare pipen stakk opp av snøen. Han til bygds og fikk tak i folk. Det ble en stri tørn å måke seg ned. De var i live alle sammen, men nesten sultet ihjel. Frosset hadde de ikke. Snøen hadde holdt kulden ute. Imens var det ryktes at Anne Nitten og alle ungene hadde vært begravet en hel uke, så til slutt var hele bygda samlet. Mat og melk, ved og varme og alle gode ting hadde de med seg. Og Anne åt. Åt som en skrubb. Advarsler hjalp ikke. Om en stund fikk hun vondt i magen, lå på gulvet, veltet seg og skrek. Så tok karene et tau og surret hardt om magen hennes, forat hun ikke skulle sprekke. Og så sprakk hun ikke, men dårlig var hun lenge. Barna ble vennet til mat med lunken melk spiseskjevis. Neste sommer flyttet Anne fra Kramla.

Så sto hytta tom i mange år, til to gamle flyttet inn der. Det var en mann og en kone, men ikke mann og kone. Da det nettopp kom en ung prest til Maridalen, tok han seg en tur til Kramla for å snakke dem til rette. Det var bare en seng i rommet. Presten skjen-te. Anton tok teppet av, og senga var delt i to langsetter med en

fjel. — «Men om nå fristelsene kommer?» sa presten. «Da tar vi fjela vekk,» forklarte Anton.

Kramla (noen ganger kalt Klamra) nevnes i lensmann Knophs husmannsregister i 1771 som en husmannsplass under Skar gård. Plassen lå inne på kruttverkets grunn. Før trodde vi at denne hytta ble revet da kruttverket ble bygget, men hvis historien om Anne Nitten og senere Anton er sann, må hytta ha blitt stående lenge etter at kruttverket begynte sin virksomhet omkring 1860. Hytta har sannsynligvis ligget ett eller annet sted i åsen på vestsiden av Skarselva. En annen kuriositet kan også nevnes. Tegneren Olaf Gulbrandsen forteller i sine barndomserindringer om en fattig hytte han besøkte i nærheten av Skar. Her bodde da Juga-Krestian og Kjerstina, et gammelt utgift par. Også de ble tilsnakkert av en ung prest i Maridalen. Gulbrandsen vanket hos dem i 1880-årene eller noe senere. Det er vanskelig å si om Anton og Juga-Krestian er en og samme person, men historiene har jo unektelig noen likhetspunkter, så helt usannsynlig er det ikke. Muligens bodde altså Juga-Krestian på plassen Kramla.

Kan noen fortelle oss mer om Anne Nitten, eller om Anton/Juga-Krestian? Eller om plassen Kramla?

Jahn Børe Jahnsen

En utflukt til Maridalen i forrige århundre

Kun de som er godt inne i norsk litteraturhistorie vil kjenne til at vi i forrige århundre hadde en forfatter som het Hans Henrik Schreiber Schulze. Han var født og oppvokst og tilbragte det meste av sitt liv i Solør. Han ble født i 1823, ble student i 1842 og tok juridisk embetseksamen i 1846. Allerede i studietiden viste han evner i litterær retning og han var bl.a. med på stiftelsen av «Den litterære forening» i 1849. I 1856 slo han seg ned som sakfører i Solør og han kom til å bli boende der det meste av sitt voksne liv. Han arbeidet utrettelig for sin bygds trivsel og velvære og ble snart meget populær. Han ble ordfører i Asnes kommune i 1865 og han var medlem av formannsskapet til sin død. I 1868 ble han valgt til stortingsrepresentant for Hedemarkens amt. I sine siste år var han meget syk og han døde i 1873. Hele sitt liv dyrket han sine litterære evner og skrev særlig artikler og skisser. Og i en av hans skisser finner vi noe av interesse for Maridalen.

Ved en tilfældighet kom jeg over boken «Utvalgte Skrifter» av H. Schulze, utgitt i 1883. I «Skitser fra Badelivet paa Grefsen» skildrer forfatteren en utflukt til Maridalen. Maridals-interesserte mennesker innbys herved til en utflukt til den fagre dal, sammen med Schulze og en del gjester fra Grefsen Bad (det senere Grefsen Sanatorium). God tur!

«I søndags var det en stor udflugt til Maridalsvandet, hvori en hel del badegjæster toge del. I stigende solhede stampede vi afsted den fjerdingsvei bortover til oset, og vi forkortede veien med forestillinger om alt det merkværdige, vi skulde opleve. Maridalen har du vist selv seet eller hørt beskrive, saa jeg behøver kun at sige dig, at der er en liden indsjø, en halv mil lang, med venlige omgivelser af dyrkede marker nede ved bredderne, hvorfra de mørke, skogklædte aaser hæve sig op. Landskabet ligner hundrede slige heroppe i Glommedalen, kun at visse partier hos os i regelen ere større og videre. Men for byfolk og folk der vestfra, hvor naaleskogene ikke ere saa almindelige, er udsigten henrivende, og stemningen i vort selskab var derfor ypperlig.

Vi indskibede os ved oset i endel baade, hvoraf, mærkværdigt nok, den ene var en ægte nordlandsk otring, og under lystig sang droge vi opover mod kirkeruinerne ved den nordlige ende af vandet.

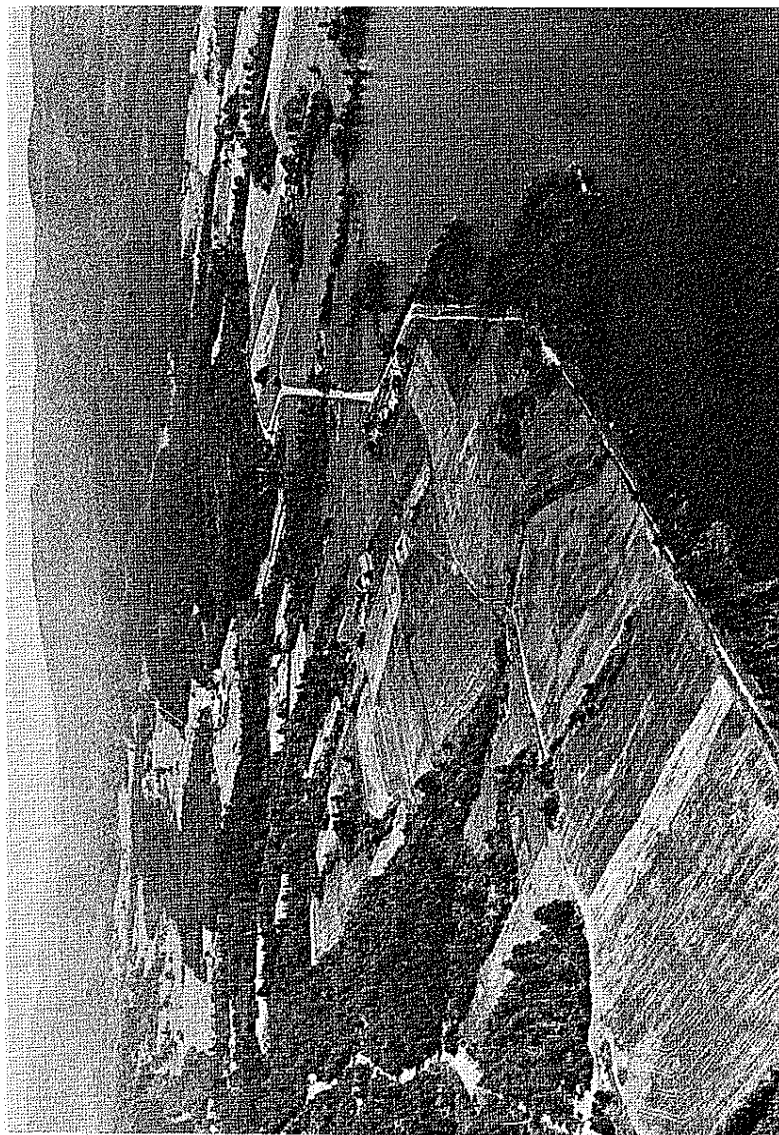
Her toge vi iland, leirede os i græsset og gjorde os tilgode med den medbragte forsyning af rhinskvín og seltser med kager til, og efterat det legemlige behov var tilfredsstillet, skulde man til at fortælle sagn fra Maridalen.

Rorskarlerne vare naturligvis underveis blevne utfrittede om alt, hvad de vidste; men dette var lidet. Vi hørte om lysbrændingen hver høitidsnat, og vi saa stikkerne, som benyttedes til at sætte lysene paa inde i ruinens sprækker; men en stor del af det romantiske faldt bort, da vi fik vide, at det hele gik meget naturligt til, idet folk fra forstæderne inde ved byen lagde ind lys hos en hører ved Sagene, som sendte dem op til manden paa Kirkeby, der lod dem tænde.

«Men der maa dog findes andre sagn om denne dal», mente frøken Bine, «hvorfor heder den Maridalen?»

«Jo naturligvis efter et kvindfolk, som hed Mari», bemærkede kapteinen tørt.

«Javist hed hun Mari», raabte studenten, »kjende I ikke sagnet om hende?»

Maridalen med Kirkeby-gardene i forgrunnen.

«Ja, ser de, mine damer og herrer, paa korstogenes tider boede her paa Kirkeby en prinsesse, som var saa delig som — her streifede fortællerens blik bort til Nora, men løb strax efter ud i det blaa — saa der ikke fandtes hendes lige i syv præstegjeld. Længer nede i dalen boede en tapper ridder, som rimeligvis hed Per eller Lars, og som hemmelig forlovede sig med prinsessen og derpaa drog til Palestina for at vinde hendes stolte slægts samtykke ved store bedrifter og opfylde et løfte, som han havde gjort. Prinsessen ventede paa ham i syv aar, men da han ikke kom tilbage, gik hun i kloster og gav alt sit gods til de fattige. Det ottende aar var imidlertid ikke endnu til ende, da ridder Per vendte tilbage som en stor helt med træben og fem hundrede knebelsbarter, som han havde erobret fra de vantro, og nu kunne I tro, der blev sorg og jammer. Bispen af Oslo skilte dem ad, som gjerne vilde være tilsammen, og der blev en rørende scene, ligesom i Arel og Valborg, da ærkebispen skjærer tørklædet itu mellem de ælskende. Men Per havde ikke været ude i verden for ingenting. Hele vinteren sad han hjemme og hug mastetræer i sine mægtige skoge, som han solgte til de rige borgere i Oslo, og da han saaledes havde samlet sig en vakker skilling, drog han den næste vaar til Romerland og nedlagde pengene og de tyrkiske knebelsbarter for pavens fod. Saadanne argumenter kunde den hellige mand ikke modstaa, og da hr. Per lovede at bygge et kapel i Maridalen for den hellige jomfru, fik han dispensation, og med dette i lommen hinkede han hjemover, ægtede sin brud og fik en talrig børneflokk».

Vi lo alle af studentens legende, men frøken Bine erklærede bestemt, at sagnet var bortskjæmt ved studentens barokke fremstilling.

«Men hvad har De egentlig at sige derpaa?», sagde Sørenskriveren med et lunt smil.

«Jo, for det første heltens navn. Hvo har hørt at en helt har hett Per eller Lars?»

«Men naar heltinden heder Mari, er jo dette uundgaaeligt. Det kunde dog ikke gaa an at kalde ham Gundelin eller Theobald eller noget sligt udenlandsk».

«Ja, men saa er der dette om tømmerhugsten. Har man nogensinde hørt, at en helt gav sig af dermed?»

Jo, det det er netop fornuftigt», raabte kapteinen. «Det viser, at ridder Per var bleven en praktisk, fornuftig mand paa sin udenlandsreise, siden han skjønnte, at det ikke kunde nytte at komme til paven uden at have penge i lommen».

«Men en ting er dog usandsynlig», lo Nora, «og det er at han gik paa sin fod til Rom, uagtet han ikke havde mere end et ben».

«Nei», sagde sorenskriveren, «det er ikke saa uriktigt endda, thi en ridder identificerede sig i de tider med sin hest, og saa var det naturligvis hestens ben, han brugte. Men vil I høre et andet sagn om ruinerne der borte?»

«Ja kjære, fortæl, fortæl».

«Jo, i min ungdom fortalte man, at den, som vilde se sin tilkommende, blot behøvede at gaa hid til kirken en høitidsaften og blive her til over midnat, saa skulde han eller hun vise sig».

«Aa — det skulde jeg have lyst til», lo Nora overgivent, «naar bliver det en høitidsaften? Nei, det er sandt, det bliver ikke før til jul, og da vil det blive for koldt».

«Og for langt at reise fra Throndhjem, tænker jeg», sagde sorenskriveren. «End De, frøken Bine, som bor nede i Christiania, tør De fare herop?»

«Aa Gud, nei, dertil har jeg ikke mod».

«Men jeg tør», raabte kapteinen og dreiede sin knebelsbart.

«Og naar da blot en dame ogsaa turde, vilde sagnet nok slaa ind», sagde sorenskriveren og saa polisk paa frøken Bine.

Vi vare saa oppe i sagnfortællingerne, at vi aldeles ikke havde bemærket, at himmelen imidlertid var bleven overtruffen med mørke skyer, og sorenskriveren havde neppe sagt de sidste ord, før et tordenskrald dundrede lige over vore hoveder, og et par store regndraaber faldt ned som forløbere paa et alvorligt uveir. Nu kan du tro, at der blev oprør i leiren. Redde sig, hvo der kan, blev det almindelige løsen, og i mindre flokke søgte vi skjul overalt, hvor skjul var at finde. Men da tordenbygen var draget over, og vi kom frem fra vore gjemmesteder, opdagedes, at netop de tre elskende par havde søgt ind i ruinerne, og der blev en almindelig

skjemten med, at de under tordenens bulder og lynenes blege lysskjær havde seet sine tilkommende.

Uveiret havde forfrisket den kvalme luft, og da vi om aftenen roede nedover den speilblanke innsjø, var billedet saa smukt og yndigt, at vi alle vare enige i, at vi aldrig havde seet noget saa deiligt.»

Både studentens og sorenskriverens sagn synes å være fri fantasi og som sådan meget morsom. Samtalen om sagnene er jo også fornøylig. Men landskapsbeskrivelsen og lysbrenningen i ruinene stemmer med virkeligheten. At folk fra forstedene i Oslo tok del i lysbrenningen er nytt, dessuten at de sendte lysene gjennom en høker på Sagene. Det kunne være artig å finne ut mer om dette. Stikkene til å sette lysene i vises på en gammel romantisk tegning i «Skillingsmagasinet». Tenk om Maridalen virkelig hadde rommet vakre prinsesser og tapre riddere. Kanskje den da var blitt mer bevaringsverdig for de offentlige myndigheter. Hvem vet?

Jahn Børe Jahnsen

Arbeidsutvalg innenfor Maridalens Venner?

På årsmøtet ble det løselig skissert et forslag om arbeidsutvalg innen foreningen. Man ble enige om å komme tilbake til det nå i årsskiftet. Utvalgene er ment å hjelpe styret i arbeidet, engasjere flere av medlemmene aktivt og være foreningens store «idébank». Utvalgene vil bestå av en fra styret og flere utvalgsmedlemmer.

Som tjenelig utvalg kan det tenkes:

1. PR- og rekrutteringsutvalg.
2. Turutvalg — møte og arrangementsutvalg (aksjonsutvalg).
3. Kontaktutvalg, (kontakt med andre organisasjoner og likesinnede grupperinger).

Tenk gjennom forslaget og meld deg til det utvalget som du kan tenke deg å gjøre en innsats i. Det er en rekke saker som ligger og venter. Foreningen ønsker alle som vil gjøre en aktiv innsats hjertelig velkommen.

Ingvald Hindbjørgmo:

Maridalen skole

Det er nå omtrent 125 år siden det ble fast skole i Maridalen, og denne skolen er en av de eldste i Aker.

Den første skolebygningen var den som nå er styrerbolig, og der var både skolerom og lærerbolig. For ca. 75 år siden ble ny skolebygning bygd. Som en kuriositet kan nevnes at det den gang ble en overskridelse på 50 kroner. I denne bygningen var det fire undervisningsrom. Lærerrom eller andre tilleggsrom var der ikke, men ellers må en si at det var en bra skolebygning etter den tids krav.

Imidlertid presset nye fag og krav på, og arbeid for ny skole ble tatt opp før siste krig. Det skulle imidlertid gå en gammel mannsalder før arbeidet ga resultat, og det ble da den skolebygningen som er nå. En del av den er den 75 år gamle bygningen, og en del er ca. 10 år gammel.

Elevtallet holdt seg i lang tid omkring 50, men for 20 år siden begynte en stigning, og det kom opp i vel 90. Da måtte dagen nyttes godt for å få alle plassert i den gamle bygningen.

Imidlertid begynte tallet å synke. Det skyldtes vesentlig restriksjonene som er lagt på dalen. Det er så å si umulig for unge mennesker å skaffe seg bosted, og omleggingen av gårdsdriften krever mindre arbeidsfolk. Tidligere var her mange røkterfamilier og gårdsarbeiderfamilier. Nå er det ingen. I militærforlegningen på

Maridalen skole, våren 1973.

Skar var det også ca. 25 familier, og mer enn 30 skoleelever. Nå har vi bare 12 elever derfra.

For 7 år siden fikk de elever som bor i Sørbråten/Movatn, tilatelse av skolestyret til å gå over fra Kjelsås til Maridalen skole. De var avhengige av tog til og fra Kjelsås. Nesten alle flyttet over, og siden har omtrent halvparten av elevene kommet derfra. Kommunen kjøpte en buss som de blir kjørt med, og den blir nå kjørt av skolens vaktmester.

Elevtallet var forrige år 72, i år er det 55. Nedgangen skyldes at

flere familier flyttet fra distriktet siste sommer p.g.a. boligvansker. Elevtallet vil trolig gå ytterligere ned neste år.

Når elevene skal begynne i ungdomsskolen, må de over til annen skole. De siste årene har de fått plass på Tåsen skole. Dette er en ordning som både foreldre og elever liker godt, og som vi håper vil bli permanent.

Siden skolen ble utvidet, har vi fått gjort en del utenom bygningen. Der er bane for vanlig utendørs kroppsøving, og dessuten en liten idrettsbane som blir flittig brukt både i friminuttene og om ettermiddagen. Om vinteren blir den skøytebane. På andre siden av skolen er bygd skibakke. Foreldre har gjort det meste arbeidet der. Bakken var kalkulert til ca. 30 000, og vi greide oss med en bevilgning på 10 000.

En liten trimløype er også laget av foreldre. Orienteringsterreng har vi like inn på skolen. Det er vel ingen annen skole i Oslo som kan by elevene slike muligheter for uteaktiviteter både sommer og vinter.

Et savn har det likevel vært at vi ikke har hatt gymnastikksal. Vi har særlig savnet den i overgangen høst-vinter og vinter-vår, da mulighetene er vanskelige utendørs. Nå vil skolen, forhåpentlig i løpet av et års tid, få gym.sal i eget bygg. Det blir et bygg i to etasjer. I øverste etasje blir en gym.sal som også vil bli stor nok for voksne. Der blir også scene, og det har vi savnet. Det har også vært et savn at vi ikke har hatt et rom stort nok til å samle alle elevene — og foreldre, f. eks. til en juleavslutning. Den nye salen vil gi store sosiale muligheter. Den kan bli det naturlige samlingssted for alle i kretsen.

I underetasjen blir toaletter, dusjer, badstu m.m.

På samme gulv som gym.salen blir også helsesenter, med felles rom for lege og tannlege, veierom, vestibyle m.m. Tannbehandlingen har de siste årene foregått på klinikken i Arendalsgata. Når det nye bygget blir ferdig, vil den bli ført tilbake.

Det nye bygget vil i gulvflate bety en økning på mer enn 50 pst. Vi vil da også få frigjort rom som er egnet til grupperom og spesielle aktiviteter.

Forts. side 29

VI ØNSKER

MARIDALENS VENNER

LYKKE TIL I ARBEIDET

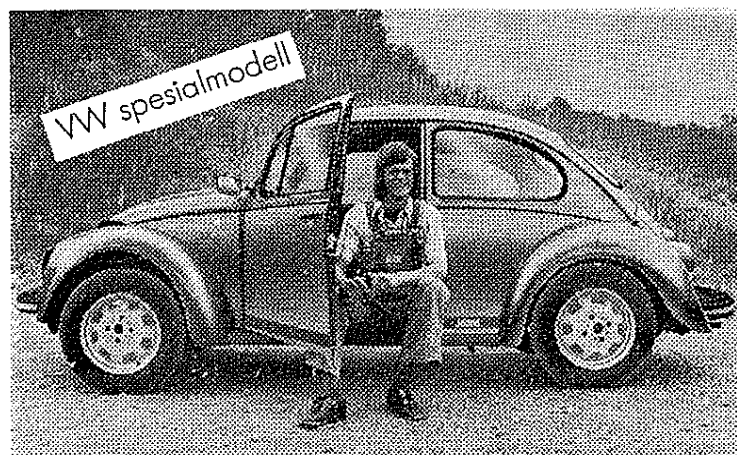
FOR BEVARINGEN AV

MARIDALEN

SOM FRILUFTSOMRÅDE

OG JORDBRUKSBYGD

Normann & Thorp A.s

VW 1200 Jeans kjører rundt i dongeri!

Med baklommer på seteryggene, fartsstriper, sportsfelger, GT-spak, sortlakkert krom, radio.

Importør: Harald A. Møller A/S

KEDDELL & BOMMEN A/S

FRYSJAV. 33 D - TLF. 23 35 80

Kjemikalier/råvarer - Smøremidler

Plast-halvfabrikata fra lager

Anemone Blomster

INNEHAVER: INGRID GULBRANDSEN
HEIMDALSGT. 28 - TLF. 68 54 87 - OSLO 5

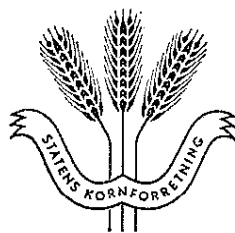

BRUDEBUKETTER - DEKORASJONER
BÅREBUKETTER OG KRANSER
ALT I PLANTER

Bøker Tidsskrifter

Kontakt oss for priser og leveringstider

DRAMMEN AKSJETRYKKERI A/S
Biskop Jens Nielssøns gt. 5, Oslo 6
Telefon 67 06 35

Hvær plet vi legger in til ager
er en provins til landet lagt
og for vor frihet varig vagt.

Det er i «Skålsang for Eidsvoldsmændene» 17. mai 1864 at Bjørnstjerne Bjørnson sier dette. Men det kan nok tenkes at også Kornlovens fedre hadde noe tilsvarende i tankene. Det er nettopp kornets rolle som et ledd i vår matforsyning og vår beredskap som ligger til grunn for Kornloven av 1928. I løpet av de 43 år Statens Kornforretning har vært i virksomhet, er vår korndyrking noe nær fordoblet (810.000 tonn i 1972 mot 320.000 i 1929), og sjøl om det norske kornet i dag vesentlig nyttes som fôr, er det en viktig matreserve i krisetider.

Med de nye og bedre hvetesorter som nå er i emning, kan det også tenkes vi etter hvert vil få en større innenlands brødkorndyrking — noe som ville være ytterst aktuelt hvis den tilstramming vi i det siste har hatt på verdensmarkedet for korn, skulle bli av lengre varighet.

De store lagrene (i 1973 en silokapasitet på 1,1 millioner tonn) er også en viktig side av landets beredskap. Det kan i dag lagres rundt 7-8 måneders forbruk av matkorn og kraftfôr i landet.

STATENS KORNFORRETNING

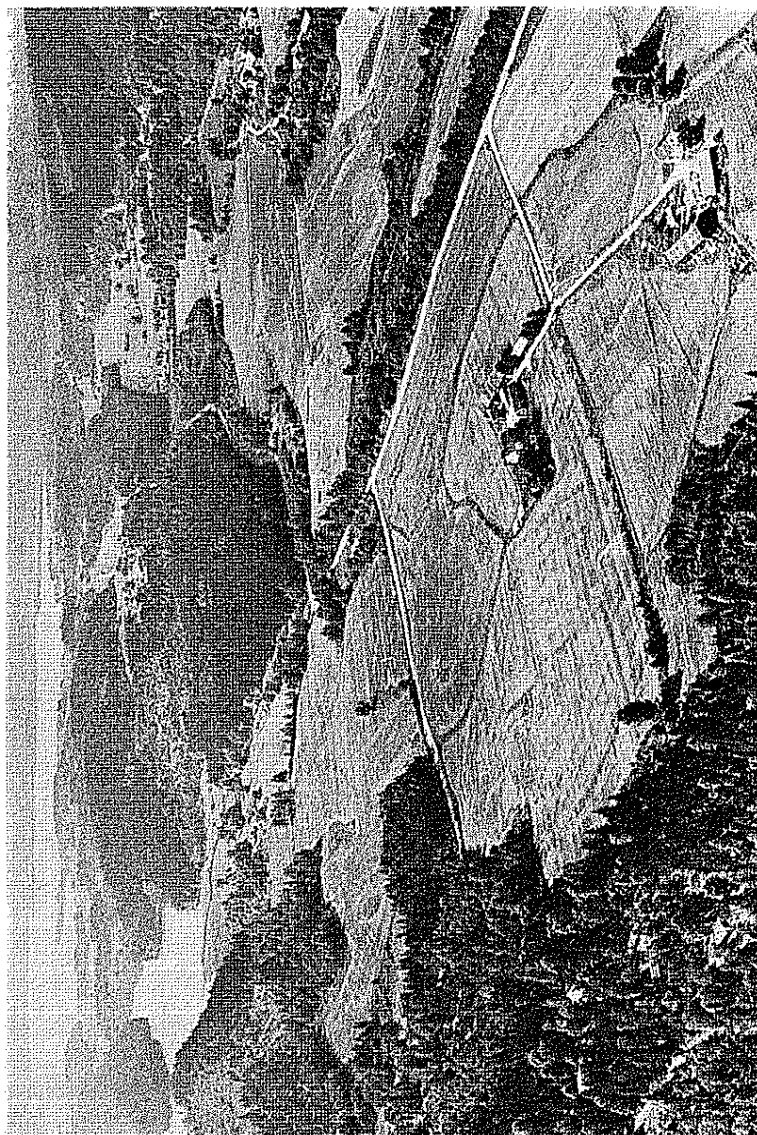
En aktuell oppgave for Maridalens Venner

Hvilke oppgaver har en sammenslutning som «Maridalens Venner» med unntak av det å verne om dalen og arbeide for å bevare eksisterende bebyggelse? En oppgave vil jeg i denne sammenheng trekke fram som vesentlig og presserende — bevaring av stedsnavn.

Det knytter seg alltid stor interesse til skrivemåten av stedsnavn. I den siste tid har interessen blitt enda større. En av grunnene til dette, er at det årlig samles og stedfestes omkring 40—50 tusen navn i Norge. Arbeidet er et ledd i arbeidet med noe vi kaller det økonomiske kartverket, men arbeidet betyr også noe vesentlig — at vi i dag er klar over at vi må ta vare på de gamle stedsnavn som forsvinner i et nesten større antall enn dem som man klarer å registrere.

Betegnelsen «økonomisk» har sammenheng med at på kart kan en ha registrert forhold av økonomisk betydning, som bebyggelse, samferdselsnett, dyrket jord, eiendomsgrenser m.v.

Alt i 1804 ble det planlagt en økonomisk oppmåling av Norge i forbindelse med en militær måling. Hensikten ved kombinasjonen var å skaffe et grunnlag for ny matrikulering. Ved Kgl. resolusjon av 20. mars 1805 ble forbindelsen mellom den militære og økonomiske oppmåling stadfestet og underlagt Rentekammeret. Målingen skulle, iflg. resolusjonen, utføres som tidligere militære målin-

Maridalen mot sør, i forgrunnen Bjørnstad og Granum (Nedre Vaggastein).
Dausjøen og Maridalsvannet i bakgrunnen.

ger. De økonomiske omsyn skulle settes ved at grensene mellom eiendommene «samt aker, eng etc.», skulle angis på kartene. Videre skulle disse arealberegnes.

Etter at Norge ble skilt fra Danmark, ble det fremholdt av den første direktøren for Norges geografiske oppmåling at «en fullstendig økonomisk oppmåling i et land med Norges naturlige beskaffenhet . . . ville være bortkastede penger og arbeide uten tilsvarende nytte.» Etter forslag fra ham ble all måling innstilt i 1814. Det skulle gå 150 år før Norge endelig kom igang med utarbeidelsen av et økonomisk kartverk med felles retningslinjer for hele landet.

Retningslinjene for arbeidet med et økonomisk kartverk — Storingsprop. nr. 84/1964 — sier klart fra at navnesamlingen er en kulturoppgave.

Selv i Maridalen har bosettingsmønsteret endret seg i den siste mannsalder. Driftsmåtene har endret seg vesentlig. Romantikken ved det gamle gardsbruket er borte. Navnene på innmarksteigene, ved gjeteplassene, utslåttene og i skogen bærer historie i seg. De fleste steder er det kanskje historie om slitet for det daglige brødet som såvidt ga livberging. Det er historien om en epoke som er slutt. Og dersom vi ikke nå klarer å samle og stedfeste navnene før vår eldre generasjon er borte, vil det historiegrunnlag som finnes i navnene i stor grad forsvinne med den.

For meg synes det nå å være meget viktig å samle de navn som er i ferd med å forsvinne. Hvor viktig dette er illustreres best med hva en staut 80-åring i ei innlandbygd kunne fortelle. Han regnet med at det var minst 100 stedsnavn på garden hans. Bonden sa at ingen av de fire barna hans kjente navnene. Disse ville forsvinne med ham.

Når det gjelder bevaring av stedsnavn ligger det en kulturoppgave og venter i Maridalen. Det haster å løse oppgavene før det er for sent, og vi kan bare råde til at alle som kjenner til navn som er i ferd med å forsvinne — nedtegn så mange navn som mulig og meld fra til Maridalens Venner, slik at alle navn kan bli registrert.

Rolf Rasch-Engb

Gjennom Maridalen i gamle dager

Ofte sitter jeg og blar i gamle bøker, særlig de som omhandler lokalhistorie ,eller topografi. Reisehåndbøker er også morsomme. I J. H. Borrebæks bok «Paa uvandte stier. Fodture i Kristiania omegn», utgitt i Kristiania i 1903, leser vi om en fottur langs Greveveien fra Hakadal til Maridalen. Vi lar Borrebæk selv fortelle og vi slutter oss til ham i det han passerer Movann.

«Jernbanen iler paa den vestre bredd. Videre nedover til de vestre bomstuer, hvor naturen er ganske vild med bækken paa den ene side og den bratte aasli paa den anden. Midt i denne har jernbanen banet sig vei.

Etter at have passeret de vestre bomstuer kommer man ned i dalen og passerer den lange Sannermo. Fremme ved gaarden Sanner kommer Skarselven ned. Denne elv danner mange vakre fosser ved Skars turisthotel. Man bør tage baad over det deilige Maridalsvand, enten til Oset, hvorfra der over Nydalen er $\frac{1}{2}$ times vei til sporveien ved Grefsen, eller til Stranden for om Brekke, Jarlsbergbakkerne og St. Hanshaugen at komme tilbake til byen.

Turen er magelig og ligetil. Naturen er vakker og afvexlende hele veien, saa man ikke vil angre paa at man anvender en søndag paa den. For skiløbere er den ogsaa herlig, især for damer.

Under roturen paa Maridalsvand bør man ikke forsømme at

stikke bortom de gamle ruiner af kirken paa Kirkeby. Kirken var viet til St. Margareta, efter hvilken dalen har faaet sit navn.»

Borrebæk skrev dette bare noen få år etter at jernbanen (Nordbanen) ble åpnet. Han nevner også Skars turisthotell. Hvem kan gi oss opplysninger om dette? Vi hører at sporveien den gang bare gikk til Grefsen (jernbanestasjonen). Stranden må være ved Brekkestranda husmannsplass. Men hvor ligger Jarlsbergbakkene og hvorfor har de fått dette navn?

At naturen er vakker og avvekslende kan vi vel alle være enig i, og fornøylig er hans uttalelse om at en skitur denne vei særlig var herlig for damer. Skiløping var jo den gang ikke så utbredt blant damer. Kanskje Borrebæk fikk lokket noen flere damer fra byen inn i Maridalen på denne måten?

Jahn Børe Jahnsen

Apropos Skar Hotel. Her ser vi Hauger pensjonat som brant ca. 1917. Kan noen gi oss opplysninger om disse to hotellbedriftene i Maridalen?

En gammel „Maridøl” forteller litt om Rauløkka ved Vaggestein

I Oslo Bymuseums tidskrift «Byminner» finner vi i nr. 2 for 1972 en eneste artikkel, nemlig utdrag av fru Hedvig Cam. Vassels erindringer. Hun forteller om sin families liv og sin egen oppvekst i Kristiania. Fru Vassel er nå 84 år og har tydeligvis en meget god hukommelse. Maridalens Venner har ikke fått tid til å kontakte henne ennå, men det vil vi gjøre. Foreløpig tillater vi oss å gjengi hva hun skriver om Rauløkka ved Vaggestein, som hennes bestemor kjøpte omkring 1880 og som vi tidligere visste svært lite om:

«Gården (Rødløkken) lå mellom Søndre Vaggestein og Sørbråten, langt fra veien helt opp mot skogkanten. Hovedhuset var en trebygning i to etasjer med ark og malt lyserød. Jorden ble forpaktet bort. Gården kunne fø 7 kuer, hest, gris og høns. Det hørte en husmannsplass til som lå på den andre siden av veien og kaltes «Gata». I dag er her bussholdeplass med samme navn. I den tilhørende skog bygget min far en liten jakthytte og trakk selv hver tømmerstokk opp til tomten på vinterføre. Den lå rett overfor Tømte med utsikt mot Øyungen. Han var en ivrig jeger og her oppe gikk han på elgjakt, harejakt og tiurleik.

Gården lå like ved Skarselven og hørte til de eiendommer kommunen var interessert i å få hånd over på grunn av forurensningen av Maridalsvannet. I 1912 kjøpte den Rødløkken for

26.000,— kroner. Bygningene var i en slik forfatning at de ble revet. Tidligere var skogteigen med jakthytten fraskilt og solgt.»

Fra annet hold vet vi at Rauløkka opprinnelig var en husmannsplass under Sørbråten gård, før den ble skilt ut som eget bruk. At Gata var en husmannsplass under Rauløkka er imidlertid nytt og interessant. Materialene fra de nedrevne husene på Rauløkka ble brukt da man bygget Bjørnstad gård litt lenger nord i 1915. Det eneste som i dag er igjen av Rauløkka er det svære tuntreet som ruver midt på jordet sør for Sanderemosveien.

Da denne lille artikkel på grunn av plassmangel ikke kom inn i «Maridalen '72», fikk undertegnede tid til å kontakte fru Vassel. Først hadde vi en hyggelig telefonsamtale, og deretter sendte jeg henne Maridals-boken og «Maridalen '72». Svaret kom omgående i form av et langt og utrolig innholdsrikt brev med et vell av opplysninger om Rauløkka og Maridalen. Jeg gjengir her brevet så og si i sin helhet:

«Jeg ble som toåring overført gården. Det var nok alminnelig at man overførte verdier til barna hvis man satt i risikofylte forretninger. Så langt jeg kan huske tilbake — vi ferierte jo også der — var Rauløkka en middels stor gård. Vi hadde 7 kyr, hest, gris og høns. Om bygningene i sin tid har vært en såkalt «plass» av tømmer er meget mulig, men det må ha vært omkring 1860. Min bestemor måtte kjøpe den (da hun hadde inngått ekteskap uten å skifte) til sine tre barn av første ekteskap. Da var min far antagelig omkring 6 år. Han var født 2. november 1853. Men da min far — med søskende, som det sto i skjøtet — overtok den som voksen ungdom, nettopp hjemkommet fra Amerika, har min mor fortalt hvordan det var der om sommeren. De fisket ørret i Skarselven like nedenfor Mor Gatas hus for eksempel.

Huset (på Rauløkka) var panelt og i to etasjer pluss en liten ark, og hadde veranda i første etasje.

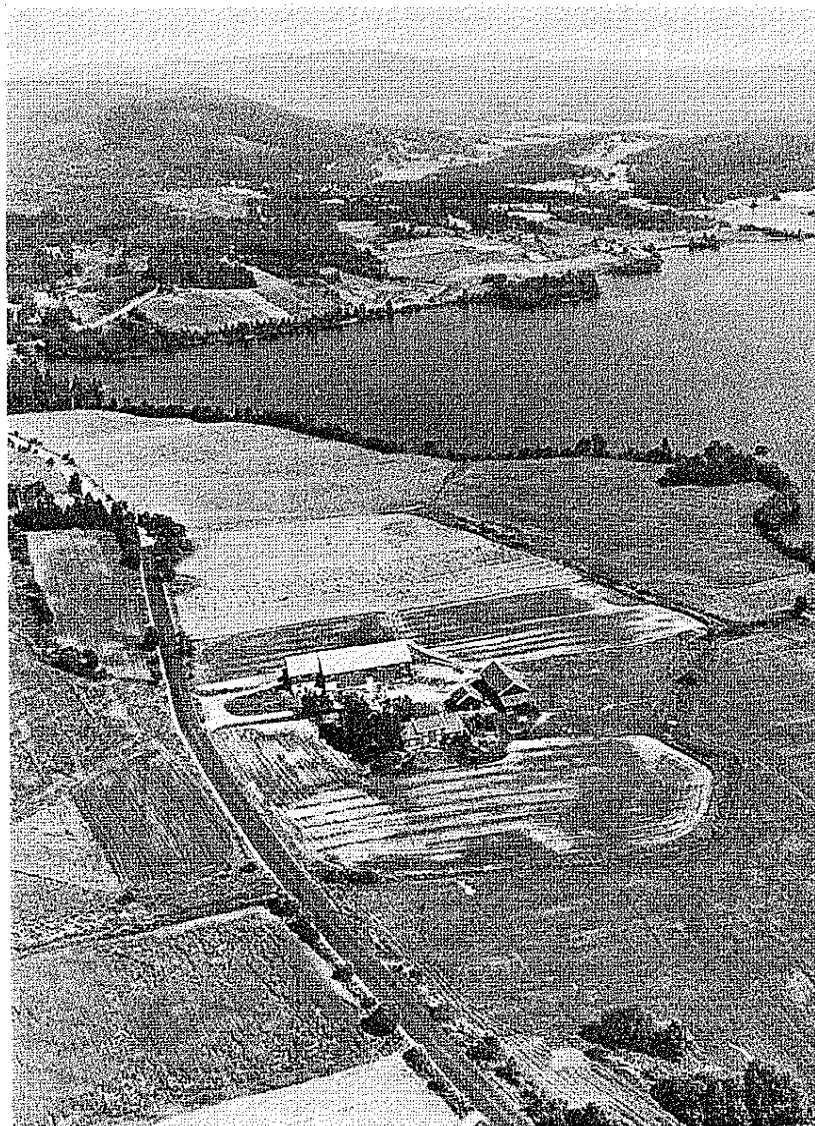
Men far ville ikke være gårdbruker og forpaktet den bort. Jeg hørte ofte forpakterne be om reparasjoner når de kom med for-

paktningspenger. Det som var dårlig der på gården var fjøsgulvet. Ellers reparerte de det og holdt det i hevd for det var jo min fars og hans to søskendes arv. Trevirke hadde de i Rauløkkskauen.

All melken ble hver dag hentet av min bestemors annen mann og solgt i hennes butikk på Korsvoll. Og all pudretten fra hennes småstuer som hun etterhånden hadde kjøpt på Korsvoll ble sendt til Rauløkka som gjødsel på jordene. Så jeg mener de gjorde hva de kunne for å holde den i hevd. Det var jo *det* de skulle falle tilbake på i alderdommen.

Veien gikk rett over jordene fra Gata. Noe tre var det ikke. I 1912 kjøpte Oslo Kommune gården Rauløkka for 26 000 kroner med skogen og det hele. Kommunen solgte senere Rauløkkskauen til eiendomsmegler Tschudi og han utparsellerte denne til hytte-tomter og området ble kalt Tschudimarka. Jordene var flate og lettbrukte og i god stand. Disse ble av kommunen tilskjøtet henholdsvis Petter Sørbråten og Osvald Vaggesten. Da husene ble stående tomme forfalt disse snart, som rimelig var.»

«Vi kjente alle oppsitterne i Maridalen og Nordmarka. Spesielt husker jeg Mor Tømte. Om hun het Karen eller Maren er jeg ikke sikker på, men vi beundret henne. Hun fortalte oss at hun ble tidlig enke med 10 barn. Hun halvsålte selv barnas sko. Og hun hjalp seg selv ved barnefødsler. Jordmor fantes jo ikke i nærheten. En gang fikk hun tvillinger. Ingen hjemme. Hun måtte hjelpe seg selv og mottok og navlet selv begge barna, og lå og ventet til guttene kom hjem. Da måtte en av disse springe til kona til Johansen på Liggern for at hun skulle ta hånd om spebarna som inntil da hadde ligget inntullet i lakenet. Hun var en av hverdagens heltinner. En blid og koselig type. Når barna var små og ikke orket å bære så meget gikk hun selv til byen og kjøpte kolonialvarer. Og når man tenker på den kleiva fra Vaggesten og oppover med oppakning så kan man tenke seg hva denne stakkars moren hadde å streve med. I Deres bok (Maridals-boken) synes De synd på hesten — og det kan De ha rett i, for den hadde vel også lass — men en kvinne og den lange veien!! Hos oss fikk hun hvile og traktement, og det var hun meget takknemlig for. Vennskapet varte så lenge hun bodde på Tømte. Den gang bodde vi på Folkvang ved Sagene.»

Maridalen mot Skjerven i forgrunnen. Kirkeby-gardene skimtes i bakgrunnen.

Så langt fru Vassels brev. I telefonsamtalen fortalte hun videre at hennes bestefar kom fra Braunschweig i Tyskland for å arbeide som leder av kullbrenningen i Nordmarka. Av baronen på Bogstad fikk han etter en tid i 1854 en bolig i Maridalen. Huset var en ganske liten og primitiv stue som ble kalt «Bruastua» og lå ved Hammeren. Den var lang og smal, rødmalt med hvite vindskier. Stua var dårlig og familien måtte reparere etter beste evne og håpe på bedre tider. En liten jordflekk hørte til, og der ble det dyrket poteter.

Om plassen Gata kunne fru Vassel huske gamle Mor Gata. Hun husket også at fjøset på Gata lå helt utpå skrenten mot Skarselva og at det derfor forurenset elva.

Husene på Vaggestein var i hennes barndom lave, små og grå. På en av Vaggesteingårdene bodde det visstnok to gamle ungarer.

Fru Vassel husket også navnet på to av forpakterne på Rauløkka. De het Tobias Tømte og Harald Fredrikstad. Begge ser vi er av kjente Nordmarksslekter.

Tilslutt kunne fru Vassel fortelle noe som trekker opp linjer mellom Maridalens historie og Norges historie. Ved stortingsvalget i 1876 var det stor politisk interesse. De som ikke hadde stemmerett prøvde å få det ad omveier. Og slik dukket «myrmennene» opp. En flokk menn slo seg sammen om å kjøpe et stykke myr eller annen verdiløs jord, og delte den opp i småbiter, som de så lot føre inn i matrikkelen. Dermed var de eiere av matrikulert jord og hadde stemmerett etter Grunnloven. Det var en klar omgæelse av loven, men Stortinget godkjente det. Denne «ordningen» sto ved lag i lang tid, visstnok helt til 1898 da en stemmerettsutvidelse gjorde «myrmennene» overflødige. Også i Maridalen fantes det «myrmenn». Deler av Rauløkka ble solgt i småbiter på 1—2 kvm til 5 kroner stykket. Det eksisterte også en Maridalens Stemmerettsforening som bl. a. kjempet for konsulatsaken og flaggsaken. Her ser vi altså nær sammenheng mellom lokalhistorie og rikshistorie.

Fru Vassel sier til slutt i sitt brev: «De vet vel at man blir regnet som fossil når man er over 80 år. Jeg har tenkt å motbevise den oppfatningen». Etter min mening er det ingen tvil om at hun har greid det. Man må ta av seg hatten for en dame som i så høy alder

er så livsfrisk og har en slik glimrende hukommelse, og at hun ved eget initiativ gir oss andre del i alt det hun husker. Vi ønsker fru Hedvig Vassel mange, mange gode år ennå, og takker for alt hun har fortalt oss om Maridalen.

Jahn Børe Jahnsen

MARIDALEN SKOLE . . .

Forts. fra side 18

Den nye bygningen vil ellers bety mer for distriktet enn en vanlig forbinder med en gym.sal. Den gir mulighet for nye aktiviteter i skolen, f.eks. dramatisk virksomhet, som vi hittil har hatt små muligheter for, og den vil bli en naturlig møteplass for alle i distriktet, og skolen kan dermed bli det sentrum som er ønskelig.

For øvrig er Maridalen skole et levende historisk museum hva skolebygging angår. Den eldste skolebygningen — 125 år gammel — er intakt og lite endret, og i daglig bruk som bolig. Den representerer en vanlig planløsning i skolebygg fra 1860-årene. Den neste — fra slutten av 1800-tallet — er i daglig bruk i undervisningen. Tilbygget representerer sen etterkrigstid, og som siste trinn kommer en moderne kroppsøvingssal med helsesenter.

På et gammelt luftfoto kan vi ellers se kombinasjonen av skole og jordbruk, som tidligere var så vanlig. Sannelig — her lever historien.

Ingvald Hindbjørgmo

ÅRSBERETNING FOR MARIDALENS VENNER 1972/73

1. Styret har bestått av Rolf Rasch-Engh, formann, Birger Ledang, nestformann, Oskar Jahnsen, kasserer, Berit Wolff, sekretær og Olaf Gulbrandsen, styremedlem. Varamenn har vært Thor Knudsen og Per-Erik Bjørklund. Som revisorer har fungert Jørgen Sundby og Henrik Laurvik.
Det har vært holdt 15 styremøter.

Fra styret har det blitt sendt ut 2 rundskriv og årsskriftet «Maridalen '72» til samtlige medlemmer.

Foreningen har i dag ca. 470 medlemmer. I perioden 72/73 er 15 medlemmer strøket fordi de ikke har betalt kontingenten.

2. Maridalens Venners generalforsamling 1972 ble holdt tirsdag 30. mai kl. 19.00 på Maridalen skole. Foreningen kunne glede seg over et meget godt frammøte; noe som vi tok som et bevis på den interesse det er for bevaring av dalen og det arbeidet Maridalens Venner utfører.

På valg var fra styret Thor Knudsen, Turid Bjørklund, Trond Herland og varamann Sverre Gran. Følgende ble foreslått som nye medlemmer til det styret som har fungert i inneværende periode: Berit Wolff, Olaf Gulbrandsen, Birger Ledang og Oskar Jahnsen. Som nye varamenn var foreslått Per-Erik Bjørklund og Thor Knudsen, og som revisorer Henrik Laurvik og Jørgen Sundby. Samtlige ble enstemmig valgt.

Etter møtet var ordet fritt, og vi fikk en rik og interessant samtale om Maridalen og dalens spesielle forhold.

3. Mens Maridalens Venner i forrige periode stabiliserte seg og begynte så smått å markere seg, kan vi i denne perioden være klar over at vi har vunnet gehør for våre synspunkter og fått våre meninger til å bære utad. Til tross for at det har skjedd en svært beklagelig ting med Maridalen, nemlig rivingen av låven, eller utslettelsen av tunet på Nedre Kirkeby, representerer vi likevel en makt- og opinionsfaktor som våre myndigheter må regne med ved behandlingen av ulike prosjekter i Maridalen. Sammen med det nye bydelsutvalget for «Utkantbydelen», bydel nr. 40, som vi allerede har god kontakt med, skal vi makte å få Maridalen til å forbli det vi ønsker at dalen skal være!
4. Maridalens Venner (sammen med Maridalen skole), utga i januar 1972 boken «Kom til den fagre Maridal». Til jul 1972 forelå årsskriftet «Maridalen '72». Meningen med skriftet er at det skal bli en årviss foreteelse. Faren med alle årsskrift er at de etter en tid går inn p.g.a. mangel på stoff. Dette tror vi

ikke kommer til å skje med vårt årsskrift. Allerede til første nummer viste det seg at vi har nok stoff til flere nye hefter. Og vi kan legge til at det alltid skjer noe med Maridalen. Kanskje det er det som gjør det så fasinende å arbeide med disse problemene?

Om heftet «Maridalen '72» skrev en av Oslo-avisene: «Egentlig er det helt fantastisk at man klarer å få til en «årbok» for et enkelt strøk av byen». . . . Som mange vil erindre utga «Vennene» ifjor også en liten bok om dalen «sin», en nydelig og meget informativ trykksak om de sider ved dalen som gjør den så verdifull å ha som storby-nabo.»

Vi regner med at neste årsskrift, «Maridalen '73», vil foreligge i løpet av høsten 1973.

5. Av andre ting å glede seg over er at en av husmannsstuene i disse dager er blitt satt i stand. Det er stua på Nordre Låkeberget, som nå med kommunale midler er gjort beboelig. Den er avertert til leie internt i Oslo kommune for en skogsarbeider med virke i Maridalen.

Den opprinnelige kontrakt på Vårnhus ble sagt opp i inneværende periode. Vårnhus sto da i fare for å bli rasert, da stua står på rivingsplanen. Heldigvis er Vårnhus nå på ny bebodd av skogvesenets folk, men Helserådet har likevel nylig forlangt stedet revet. Rivingen må imidlertid godkjennes av Formannskapet.

6. Maridalens Venner tok i forrige periode også opp til vurdering den ordning som sier at kun ansatte i skogbruket, jordbruket og vannverket, som har sitt daglige virke i nedslagsfeltene, har rett til å bo på kommunens plasser i Maridalen. Vi mener fortsatt at denne ordningen er svært uheldig og stenger ute mange andre yrkesgrupper innen Oslo kommune som har vanskeligheter med å skaffe seg bolig. De nevnte etaters folk har ofte liten lyst til å bo på de plassene de kan få i Maridalen.

Vi i Maridalens Venner vil fortsette med å arbeide for å myke opp gjeldende kommunale boligordning i Maridalen.

7. Det gode samarbeidet med aktivitetsgruppen som Oslo-avde-

lingen av Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers bevaring satte ned og som har Maridalen og Sørkedalen som sitt arbeidsområde, har holdt fram. Og det er all grunn til å fortsette dette samarbeidet, da denne gruppen skal arbeide med de samme områder som bydelsutvalget for «Utkant-bydelen». Formannen har representert Maridalens Venner på møtene til denne aktivitetsgruppen.

8. Maridalens Venner har også vært i kontakt med Norsk Institutt for Vannforskning. Instituttet uttaler bl. a. i brev til oss: « . . . Instituttet utførte i 1959 en årelang grundig undersøkelse, som resulterte i en rapport til Oslo kommune av januar 1961. . . . Undersøkelsene viste at Maridalsvannet var en meget velegnet drikkevannskilde for en stor by, og at det var grunn til å legge vekt på tiltak som ville verne om vannets kvalitet for framtiden. Senere har vi utført et beskjedent undersøkelsesprogram hvert år, som til nå har vist at Maridalsvannets kvalitet er omtrent den samme. Det er et meget stort aktivum for en by av Oslos størrelse å ha denne utmerkede drikkevannskilde liggende så nær inntil forsyningsområdet. De utredninger som vårt institutt på annen måte har vært involvert i om framtidig vannforsyning til hele Oslo-regionen, viser også at det på lang sikt er økonomisk fordelaktig og kvalitetsmessig tilfredsstillende å bygge på fortsatt bruk av Maridalsvannet som vannkilde.»

I løpet av de siste 12—14 årene er altså Maridalsvannet hverken blitt verre eller bedre. Kontroller av vannet har vist at det i fysisk/kjemisk sammenheng er av samme kvalitet i dag som i 1959. Dette skulle bety at riving av hus i dalen har lite eller intet å si for forurensingen av Maridalsvannet.

9. Vi har også i denne perioden kunnet glede oss over meget god oppslutning om de kulturhistoriske vandringene i Maridalen. Det har vært avviklet 6 turer i 1972, 3 om våren og de samme 3 om høsten, og i alt ca. 200 personer har deltatt. Jahn Børe og Oskar Jahnsen har på en glimrende måte for Maridalens Venner ledet disse omvisningene, som vil bli arrangert også i 1973.

10. Som en hilsen til medlemmene skrev formannen i «Maridalen 72»:

«Vi hadde håpet at presset mot Maridalen som storbyen representerer, hadde blitt noe redusert i og med forståelsen av kulturlandskapet og kulturmiljøet som menneskelig trivselsfaktor har øket. Så er dessverre ikke tilfelle. Etter vår mening har politikerne ikke «oppdaget» Maridalen. Det som har skjedd med dalens sentrale punkt er etter vår mening neglisjering av folks ønsker og vilje. Folkemeningen om Maridalen er ikke den samme som hevdes av sentrale bestemmende kommunale organer. Kanskje et brudd i nærdemokratiet?

Som et ingenmannsland, med ruiner stikkende opp lik en rest etter stridende gang, ligger Nedre Kirkeby der. Låven er revet. En meningsløs handling som har ødelagt miljøet på dalens eldste gard — kommunal vandalisme?»

I gjentatte skriv og henvendelser til kommunen og pressen, viste vi til at alle rivingsplaner, enten de gjaldt Nedre Kirkeby eller andre steder i Maridalen, inntil videre burde skrinlegges til de truede anlegg er registrert og vurdert på antikvarisk og miljømessig verdigrunnlag. Senere eventuelle rivingsplaner må da ta hensyn til dette materialet.

Vi kontaktet fagfolk som kom med prisoverslag over hva det ville komme på å sette låven i stand igjen. Det interessante var at alle fastslo at låven var verneverdig.

Vi kom med forslag om bruk av låven etter at vi hadde vært i kontakt med Pedagogisk Senter i Oslo-skolen og Museenes Skoletjeneste, Universitetet i Oslo. Som senter for feltarbeid i Maridalsområdet egnet låven seg fortreffelig. Vi foreslo også at låven kunne innredes til et bygdemuseum. Endelig påpekte vi at det var nærmest nødvendig å ha låven stående for å få realisert planene om et middelalderspill i og omkring kirkeruinen.

Vi var villige til å støtte økonomisk en restaurering av låven så langt vi formådde og evnet. Vi tilbød oss også å være med på å skaffe de nødvendige økonomiske midler til veie.

Det bitre var imidlertid at enkelte innen Oslo kommune tydeligvis *måtte* ha låven revet.

11. Det er også her på sin plass å nevne den avisdebatt som formannen har ført p.g.a. uttalelser fra kommunalråd Roar Wik om vurdering av Maridalen og Sørkedalen til boligformål. Vi kan overhodet ikke godta noen plan som vil rasere Maridalen — alle forslag om rasing vil bli bekjempet med alle de midler vi har. Maridalen er et kulturlandskap. Området er påvirket av menneskelig virksomhet. Landskapet kan vise en veldig bredde i areal, i ytringsformer og i tidsepoker. Det er derfor grunn til å verne alle sider av kulturlandskapet. Det blir for Maridalens vedkommende et enten eller — kortsiktig kommunal politikk eller vilje til bevaring.
12. Det som nå står igjen i Maridalen er derfor blitt så mye mer verdifullt. Alle anslag mot miljøet i dalen må nødvendigvis føre til et fast vern. Et skjerpet vakthold er det eneste som heretter kan bevare Maridalens nåværende kulturmiljø for oss selv og våre etterkommere.

Rolf Rasch-Engb

VEDTEKTER FOR MARIDALENS VENNER

Vedtatt på konstituerende generalforsamling 9. juni 1970 med endringer på generalforsamlingen 30. mai 1972

§ 1. *Navn:*

Foreningens navn er Maridalens Venner.

§ 2. *Formål:*

Foreningens formål er å bevare Maridalens nåværende bebyggelse og miljø. Den vil arbeide for å bevare dalens særegne karakter og forhindre rivning av nåværende bebyggelse. Den vil drive propaganda for å øke interessen for dalen som friluft- og rekreasjonssted for innbyggerne i Oslo og omegn. Foreningen vil arbeide for å hindre forurensning og tilsøpling av dalen, og verne om ting av historisk og kulturell verdi. Foreningen vil søke å samarbeide med myndigheter, grunneiere, dalens velforeninger, organisasjoner og skoler. Foreningen er politisk nøytral.

§ 3. Medlemskap:

Foreningen er åpen for enkeltpersoner, familier og organiserte grupper. Hvert medlemskap representerer én stemme og én valgbar person.

Det er anledning til å tegne støttemedlemskap.

§ 4. Foreningens ledelse:

Foreningens styre består av 5 medlemmer, valgt for 2 år. Av disse velges det 3 det ene året og 2 det neste. 2 medlemmer velges blant Maridalens beboere. Hvert år velges to varamenn og to revisorer. Formann velges særskilt på generalforsamlingen. Styret konstituerer seg selv med nestformann, sekretær og kasserer. Styret kan opprette særutvalg.

§ 5. Styrets plikter:

Styret har den daglige ledelse av foreningen. Formannen innkaller til styremøter. Styret innkaller til medlemsmøter og generalforsamlinger. Medlemsmøter avholdes når dette anses nødvendig. Styret er beslutningsdyktig når minst 3 medlemmer (varamenn) er tilstede og samtlige har fått innkalling. Sekretæren fører foreningens protokoller. Kassereren har ansvaret for regnskapet, medlemskartoteket og kontingentinnbetalingen. Styret forvalter foreningens midler, men større saker må først godkjennes av medlemsmøte eller generalforsamling.

§ 6. Kontingent:

Medlemskapet følger kalenderåret. Kontingenten må være innbetalt innen utgangen av mars. Medlemskapet løper inntil det sies opp. Kontingentens størrelse fastsettes av generalforsamlingen.

§ 7. Generalforsamlingen:

Generalforsamlingen er foreningens øverste myndighet. Den holdes hvert år innen utgangen av mai og innkalles med minst 3 ukers varsel. Forslag som ønskes behandlet må være innsendt til styret innen 1. april.

Generalforsamlingen skal behandle:

1. Valg av dirigent.
2. Årsberetning.
3. Regnskap.
4. Innkomne forslag.
5. Fastsettelse av kontingent.
6. Valg.

§ 8. Ekstraordinær generalforsamling:

Ekstraordinær generalforsamling kan avholdes når styret finner det nødvendig eller når minst 1/5 av medlemmene krever det. En slik generalforsamling innkalles med minst 3 ukers varsel, og dagsorden settes opp av styret.

§ 9. Vedtektsendringer:

Forslag om vedtektsendring må behandles på ordinær generalforsamling og vedtas med 2/3 flertall.

§ 10. *Opplysning:*

Forslag til oppløsning av foreningen behandles av den ordinære generalforsamling hvor det kreves 2/3 flertall for å bli vedtatt. Beslutter generalforsamlingen oppløsning med det nødvendige flertall, innkalles det til ekstraordinær generalforsamling, hvor det også kreves 2/3 flertall for å bli vedtatt. I tilfelle oppløsning kan generalforsamlingen bestemme hvordan foreningens midler skal anvendes, under hensyntagen til at midlene benyttes til Maridalens beste.

NOEN PRAKTISKE OPPLYSNINGER OM MARIDALENS VENNER

FORMANN:

Rolf Rasch-Engh, Prins Oscars gt. 32 E, 3000 Drammen Tlf. 83 60 70 (arb.)

NESTFORMANN:

Olav Aarnes, Friggs vei 14, Oslo 5 Tlf. 22 20 66 (priv.)

KASSERER:

Oskar Jahnsen, Gjetsumveien 66, 1346 Gjetsum Tlf. 54 36 53 (arb.)

SEKRETÆR:

Berit Wolff, Brusetfare 65, 1364 Hvalstad Tlf. 78 50 14 (priv.)

STYREMEDLEM:

Olaf Gulbrandsen, Sørbråtveien 78, Maridalen, Oslo 8 Tlf. 60 08 48 (priv.)

VARAMENN:

Thor Knudsen, Kasa gård, Maridalen, Oslo 8 Tlf. 60 08 59 (priv.)

Birger Ledang, Veitvetveien 7, Oslo 5 Tlf. 25 42 08 (priv.)

REVISORER:

Jørgen Sundby, Store Brennenga gård, Maridalen, Oslo 8 Tlf. 23 12 12 (priv.)

Henrik Laurvik, Benneches gt. 6, Oslo 1 Tlf. 69 19 88 (priv.)

MEDLEMMER MED SPESIELLE OPPGAVER:

Inger Laurvik, Sørbråtveien 70B, Maridalen, Oslo 8 Tlf. 60 08 15 (priv.)

Jahn Børre Jahnsen, Kvåle, 2966 Slidre Tlf. Slidre 131 (priv.)

POSTADRESSE:

Maridalens Venner, MARIDALEN, Oslo 8

POSTGIRO: 20.84.69

BANKGIRO: 6080.20.03326 - Chr. Bank og Kreditkasse

MEDLEMSKAP:

Enkeltpersoner ..... kr. 10,—

Familier ..... kr. 15,—

Organiserte grupper ..... kr. 30,—

Støttemedlemmer ..... kr. 250,—

MARIDALSBOKEN:

«Kom til den fagre Maridal»

kr. 10,— for medlemmer - kr. 20,— for andre.

Innhold

Til venner av Maridalen	1
Juger-Krestian og andre Maridalsoriginaler, skildret av Olaf Gulbrandsen	3
Anne Nitten og andre folk på Kramla	8
En utflukt til Maridalen i forrige århundre	10
Arbeidsutvalg innenfor Maridalens Venner	15
Maridalen skole	16
En aktuell oppgave for Maridalens Venner	19
Gjennom Maridalen i gamle dager	22
En gammel «Maridøl» forteller litt om Rauløkka ved Vaggstein	24
Årsberetning 1972/73	30
Vedtekter	34
Noen praktiske opplysninger	36